

שִׁירַת הָאֵר"י

רושמי רשימות, ובעיקר ישראל דוידסון ב„אוצר השירה והפיוט“ (כרך ד' עמ' 422), רשמו ארבעה עשר שירים ובקשות המיוחסים לר' יצחק לוריא (האר"י), שנולד בירושלים בשנת רצ"ד, נתחנך במצרים, חזר לארץ-ישראל בשנת שכ"ט והשתקע בצפת, ונפטר שם בשנת של"ב.

גלילי

שלושה משיריו נתחברו בארמית, כולם שקולים ושמו וכינויו (לוריא) חתומים בהם, והשירים העבריים המיוחסים לו אינם שקולים. בשלושה מהם חתום השם: יצחק (אלי אלי למה עזבתני [אני יצחק]; יום זה דר במרומים; מה לך יצרי) ואחד חתום בו השם: חיים (חומל טוב צורי).

ומעניין כי זמר אחד המיוחס לו במהדורות מאוחרות לרוב: „יום זה לישראל אורה ושמחה“, ובו אנו מוצאים את החתימה: יצחק לוריא חזק, אינו שלו. שיר זה נדפס לראשונה במחזור ארם צובא, ויניציאה רפ"ז, היינו לפני לידתו של האר"י. והוא לפיטן יצחק חנדלי בן המאה החמש-עשרה מן האי קרים. דוידסון ייחס אותו ב„אוצר השירה והפיוט“ [= אוצהשוה"פ] (סי' 1727) לאר"י, אם כי הביא בין המקורות גם מחזור ארם צובא הנ"ל, ולא שם לב לכך. והוא אומר שם: „ברוב הדפוסים חסרות אותיות, וריא' מסי' לוריא ואותיות, זק' בסי' חזק“.

זכה שמעון ברנשטיין להקים שם הפייטן על נחלתו, ובמאמרו „שיר המיוחס בטעות לאר"י“, שנתפרסם ב„ספר הדאר למלאת לו 35 שנה“, ניו-יורק תשי"ז עמ' 83—85, הוכיח כי מחברו הוא יצחק חנדלי שחמישה מפיוטיו, ובתוכם „יום זה לישראל“, נדפסו במחזור מנהג כפא, השווה „זכרון לאברהם אליהו“ [הרכבי], פטרבורג תרס"ט (י"ד מרקון, מאמר על אודות מחזור מנהג כפא), עמ' 460.

ברנשטיין הכיר לנכון, כי יש כאן תוספת מאוחרת, מה שאנו מוצאים לפרקים גם בפיוטים אחרים, והוא אומר: „באיזה מקום בזמן מן הזמנים חי איזה יהודי נלהב ש„התאהב“ בזמר לשבת שלנו „יום זה לישראל“, והצטער על קיצורו עד שבא לידי הכרה ש„יצחק“ זה „מן הדין הוא“ ר' יצחק לוריא, ובאות למ"ד הגומרת את הזמר בשורה 17 מצא „ראיה ברורה“, שעל פי איזו

סיבה נשמטו המחרוזות המשלימות את שמו של האר"י הקדוש ומיהר למלא את ה"חסרון". איזה מדפיס נפל על "המציאה" והכניסה לסידור שבהוצאתו וממנו לקחו מדפיס זה או אחר".

כעת נתברר לי, כי המדפיס הראשון של אותו זמר בסי', יצחק לוריא חזק"ה הוא ר' בנימין משה מעלי הכהן בסידור "תפלת ישרים", אמשטרדם תקל"ט. בדף מג, א מובא זמר זה, ונאמר שם עליו: "פזמון זה ר"ת צריך להיות יצחק לוריא חזק, כי לא נדפס עד היום בכל המחזוריים כי אם סי' יצחק וחרוז ל' וחרוז ח'. ואני בחפש"י מצאתי כולו מלא, ולזכות את הרבים הוצאתי אותו לאור עולם".

אמנם אין אנו יודעים מי הוסיף את המחרוזות הנוספות ואפשר שהמהדיר עצמו הוסיפן ומחמת עניותו לא גילה את הסוד. הוא גם העיר ב"אסדר לסעודתא" (דף נו, ב — נו, א) במחרוזות "רבו יתיר יסגי": "נראה כאן חסר שני בתים משם המשורר ולכן שמנו אותיות הללו [בת זוגיה'] גדולות" ולא הרגיש כי ההמשך הוא "ידי אסחי אנא", המשלים את הסימן: לוריא.

שלושת השירים בארמית נדפסו לראשונה בספר יפה נוף, ויניציאה חש"ד (1572—1576), ומאז ברוב הסידורים, ב"זמירות של שבת" וב"תיקוני שבת". בעל "חמדת ימים", (אזמיר תצ"א—תצ"ב) פירסם ופירש גם הוא את השירים האלה. וכך הוא אומר בספרו ח"א: "פי' פיוט אזמר בשבחין": "ועודני עסוק בחיבורי זה לזכות בו את הרבים, האלהים אינה לידי פיוטי הרב זלה"ה [האר"י] שיסד לכל סעודה וסעודה של שבת להיות כל איש שורר בביתו מ(י)די שבת בשבתו, מדובר במ נכבדות והן אומר והן דברים שעומדים ברומו של עולם, כוונת סוד השבת וסדרים שלה וכולה רמיז' בחכמתא ליונקים בסוד תנחומיה. ולמען לא יחסר כל בו בחבור זה אביאנו על בית חמדת לזכות את נפשך ותעלוזנה כליותיך ואבא' יושר אמרותיו פה לתשוק' המשכילי'. וקודם יושר השיר תאמר בנועם אהללה שם אלהים בשיר ואגדלנו בתוד' ה' עוזי ומגיני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלוז לבי ומשירי אהודנו. ואח"כ יאמר לחן מתי יבושר עם¹: אזמר בשבחין".

אחרי הבית "שביתין ושביקין" מובא שם: "והנה מנהג רבינו הקדוש האר"י ז"ל היה לזמ' בשבחין אלו בתו' הסעודה קודם ברכת המזון, להיות כי הוא היה מלא רוח חכמה ומתכוין לפני הקידוש כוונות וייחודים אשר לא נגלו אלינו, ולא פנה אל סדר הפיוט הבנוי ע"ד הכוונות הפשוטו' לרואי השמש.

1. לפייטן בשם אלעזר, אוצהשוה"פ סי' 2725.

ועל כן אחז מזה וגם מזה לא השיב ידו הוא ותלמידו מהרח"ו, שהיה סועד אצלו בכל שבת ולא זזה ידו מתוך ידו כל השבת כולו ככתוב בכתבים. וזה על יתר הכוונות שלא נמסרו לו אז היו הרב והתלמיד יוצאים בשיר ונמשכין בשי"ר המקודש לפני בה"מ [ברכת המזון]. וכן עיקר יסודתו של פיוטים הללו יסד המלך לומר אותם לפני הקידוש דבר השוה לכל נפש, ומשפר נוסחו תשכילו, בחמרא גו כסא' וכו' ו,שכינתא תתעטר בשי' נהמי לסטר' וכו'. שהן מן הדברים הנאמרים לסוד הקידוש ולסידור לחם הפנים ההולכי לפנינו. וכן נהגתי וכן נהגו חבירי, וכן נכון לנהוג".

ועל החלק הבא, למבצע על ריפתא" נאמר שם: „וישב בשלחנו, אחריו לצפון ופניו לעומת הנרות לדרום, ויקח הב' הלחם האמצעיים העליוני' של ימין כנגד ה'יו"ד של שמאל כנגד הוא"ו, ויחב' אחוריה' ביתה ופניה' חוצה. ובכן אז ישיר תהלתו שיסד הרב ז"ל בסוד המוציא בנוי לתלפיות. וכל המרבה לספר הרי זה משובח: למבצע על ריפתא"...

ועוד נאמר שם: „ואחר גמר סעודתו יכון עצמו לקראת אלהיו לברך על מזונו, ולא יעבור מליטול מים אחרונים אף בשבת ויאמר: ידי אסחי אנא".

ולפני „אסדר סעודתא" נאמר: „ובקחתו הב' אגודות של הדס בידו יאמר כוונת הריח ככתוב בפר' ז'. ושוב יצלה דברו בנועם קולות בזמר הרב לחן, מתי יבושר עם' וזה תוארו, אסדר לסעודתא' וזה עד הבית, רבו יתיר יסגי". וכך נאמר על „בני היכלא": והיה בשבתו על השלחן אשר לפני ה' יאמר: דא היא סעודת' דו"א [דזעיר אנפין] ויקיף ויריח בהדס ויחזור ויקיף בסדר שאר הסעודות, ויאמר פיוט הרב ז"ל לחן, אלהי עוז תהלתי², וזה תוארו: בני היכלא דכסיפין".

לאחרונה נדפסו שירים אלה בניקודם לפי המשקל עם תרגום עברי, שינויי נוסחאות ופירוש על ידי נפתלי בן-מנחם ב„זמירות של שבת", ירושלים תש"ט עמ' יז—יט, קיח—קכד; מז—מח, קנח—קס; עא, קפ—קפא, ועל ידי יהודה ליבס ב„מולד" חוב' 23 (233) כרך ד (אדר תשל"ב — פברואר 1972) עמ' 540—555. אני מביא פיוטים אלה לפי נוסחם ב„יפה נוף", הדפוס הראשון והיחיד שנדפס על יסוד כתב-יד. וכיוון שכבר זכו לפירסום מדעי ולניקוד לפי המשקל, ראיתי את עצמי פטור מלנקדם ומלבארם.

העובדה שכל השירים בארמית הם שקולים וחתום בהם מלבד השם, יצחק'

2. לפייטן בשם אליקים, אוצהשוה"פ סי' 4507.

גם הכינוי, לוריא' ורוח הקבלה מרחפת על כולם. ואין הדבר כך בשירים העברים, אומרת דרשני ומעוררת ספקות אם אלה הם באמת שיריו של האר"י. ולא עוד אלא שבאחד השירים המיוחסים לאר"י (חומל טוב צורי) חתום השם, חיים'. אבל העדות על בעלות האר"י על שירים אלה היא חזקה. מעיד עליהם, ספר יפה נוף" שנדפס שנים מעטות אחרי פטירתו של האר"י (וינציאה חש"ד — 1572 — 1576), וכן מעידים עליו הדפוסים שלאחריו.

יכול להיות, כי לשירים הארמיים לא חשש להתאים משקל ערבי וגם להכניס בהם כינוי לועזי, ולא כן בשירים העברים. אבל אני מודה, כי טעם זה אינו מרחיק את הספק. ומעניין, כי רק השיר „יום זה לישראל" הוא שקול במשקל השירים הארמיים, ולא השירים העברים האחרים.

נחזור לפיוט „חמול טוב צורי", שחתום בו, חיים'. אם הוא באמת לאר"י, יכול להיות שחתם בו שם תלמידו הוותיק והחביב ר' חיים ויטאל. ואם מתקבלת השערה זו נוכל לומר, כי גם הפיוט „חי ה' וברוך צורי", שחתום בו: חיים יצחק, הוא מאותו מחבר. איננו יודעים שום פייטן בשם חיים יצחק. אפשר גם כן, כי האר"י חיבר גם את השיר הזה, ומשום חיבתו לתלמידו חתם בו גם את שמו הוא. כולי האי ואולי. ר' חיים נתקרב לאר"י מייד עם בואו לצפת, והאר"י העדיף אותו על כל „גורי האר"י"³. ר' חיים היה מוסר את תורת רבו לתלמידים ואצלו היו גם כתבי האר"י. והוא הזהיר: „אל תסתכל בשום קונטרסים הנכתבים בשם מורי זלה"ה זולתי במה שכתבנו בספר הזה... דברי בנויים על הקדמות נפלאות שנתגלו לו למורי ברוח הקודש". באותו זמן, אחרי פטירת האר"י, התהלכו בארץ העתקות שונות בשם האר"י ולא מפיו נכתבו.

ואשר לבקשות המיוחסות לאר"י — אותן לא הכנסתי לאוסף זה, משום שעניינן שונה מן השירים, ואין שום סימן עליהן. ואלו הן הבקשות הללו: „אדון העולמים" (אוצהשוה"פ, סי' 528); „אנא ה' אלהי" (סי' 6114); „אתנפל ואתחנן" (סי' 8970); „רבון העולמים" (סי' 341); „רבנו של עולם מלא" (סי' 553). בקשות אלו נדפסו רובן ככולן בספר „שערי ציון", ב„ליקוטי צבי" ובשאר אספים מסוגם. ובעניין הבקשות השווה גם „שערי ציון" חמוש"ד פרנקפורט (1689 — 1711) דף י"ב, ב („בע"ה אתחיל לכתוב תפלות חשובות על דרך הקבלה לשבעת ימי השבוע מהאר"י זלה"ה אשכנזי לוריא") ודף יד, ב — כא, א

3. וכבר קראנו לעיל כי ר' חיים ויטאל „היה סועד אצלו [אצל האר"י] בכל שבת ולא זוהו ידו מתוך ידו כל השבת כולו".

(,,תם ונשלם שבח לאל בורא עולם התפלות של ק"ק⁴ האלהי מוהר"ר יצחק אשכנזי לוריא זלה"ה"). מסתבר שהיו גם בקשות אחרות שייחסו אותן לאר"י. השירים מתפרסמים כאן לפי „ספר יפה נוף" דף לט, ב, שהוא מקורם הראשון ונדפסו על פי כתב יד, ואני מדפיסם לפי סדרם שם. השיר „יום זה דר מרומים" נדפס לראשונה ב„מחזור לראש השנה ויום כפור" עם פירוש הר' משה קורדוויירו, קושטנדינא של"ו בערך דף לה, ב, ואני מדפיסו מתוך „תפלת ישרים", אמשטרדם תקל"ט, דף כו, ב.

צירפתי גם כן את השיר „חי ה' וברוך צורי" (אוצהשוה"פ סי' 207), שחתום בו: **חיים יצחק'**, שכן אין ספק שהוא שייך לסוג השירים המיוחדים לאר"י, אם כי לא נאמר כך במפורש. ברוב ספרי „תיקוני שבת" (כגון: ויניציאה תנ"ח, אמשטרדם תס"ז, טוריני תק"ט, פיסא תקנ"ו, ריגיו תקפ"ד ועוד) הוא בא מייד אחרי „אסדר לסעודתא" (לפני „ידי אסחי אנא") בלי שום ריווח, כאילו הוא המשך של „אסדר לסעודתא". ואם נקבל, כי „חומל טוב צורי", שחתום בו השם **חיים'**, הוא לאר"י, ניתן לומר, כי משום חיבתו של הרב לתלמידו חתם בשירו את שם תלמידו וגם שמו שלו. ונראה לי כעת, כי כל השירים העברים נתחברו על ידי אחד מגורי האר"י, ומשום חיבת הרב והתלמיד חתמו בשירים את שמותיהם. וכיוון ששרו אותם בחוגו של האר"י יש שייחסו אותם לאר"י עצמו.

אלי אלי למה עזבתני

אלי אלי למה עזבתני / שמתיני בשביה

ביד אויב מכרתני / חנני צור יי

אזעק לך מבור פחתיה: חנני צור יי...

4. קדוש קדוש.

אלי אלי למה עזבתני

התוכן: בקשה לגאולת ישראל ולעשיית נסים כבימי יציאת מצרים.

הסימן הוא: אני יצחק.

אוצהשוה"פ סי' 9409 ע"פ צונץ, ליטראטורגשיכטה עמ' 553. יפה נוף דף קלט, ב.

תפלת החדש, ליוורנו תרי"ז. ב„יפה נוף": „פיוטים נאים לומר בבוקר לאל

חוקר נאמנם השלם המקובל האלדי מהרר יצחק אשכנזי".

1. אלי, תהלים כב, ב. שמתני, י"ג: שמתני.

2. ביד אויב, ע"פ שופטים ב, יד. מכרתני... חנני, ליוורנו: נשתנו... חננו,

ושם גם: עזבתנו... שמתנו.

3. מבור תחתיה, ע"פ תהלים פו, יג.

נפלאות עשית לאבותינו במצרים
5 אותנו הבית עד מאד כפלי כפלים: חנני צור יה...

ים סוף בקצת להעביר את בניך
וביך חזקה טבעת את אויביך: חנני צור יה...

יורדי הים ראו את גבורותיך
עתה שמתנו ביד מחריב ביתך: חנני צור יה...
07/09/2018חחחח

אוצר החכמה

10 צללו בעופרת במים אדירים
ישאל עברו דגלים דגלים: חנני צור יה...

חמול על עמך ועל עם נחלתך
ופדה כנאומיך בעבור דוד עבדך בן אמתך: חנני צור יה...

קולי שמעה ועל עמך הופיע
15 ושלח מושיע למצן יי: חנני צור יה...

מה לך יצרי

מה לך יצרי תמיד תרדפני

4. נפלאות, ע"פ מיכה ז, טו.
5. אותנו הכית, ע"פ ישעיה מ, ב.
6. ים סוף, ע"פ נחמיה ט, יא ותפילת „עזרת אבותינו“.
7. וביך, ע"פ שמות יג, ט.
8. יורדי הים, הלשון ע"פ תהלים קז, כג—כד.
9. שמתנו... ביתך, י"נ: ששתנו בתיך.
10. צללו, שמות טו, י.
11. דגלים, מחנות.
12. חמול, ע"פ דברי הימים ב לו, טו. ועל עם, שצ"ל: עם.
13. בעבור, תהלים קלב, י. כנאומיך, י"נ: נאומיך.
14. קולי, ע"פ תהלים קל, ב וישעיה יט, כ. הופיע, י"נ: הופיעה.
15. ושלח, ליורנו: ושלח לנו משיח בעבור כבוד שמך.

מה לך יצרי

התוכן: פנייה קצת מוזרה ליצר הרע על שהוא רודף אחרי אדם וימשוך אותו
„בזכך עד דכא“.

הסימן הוא: יצחק.

אוצהשוה"פ סי' 481. „יפה נוף“ (— י"נ) דף לט, ב, „זבחי שלמים“ (— ז"ש)
„תפלת החדש“ ליורנו תר"ל (— ליורנו), „ספר תפלות“, ויניציאה תט"ז (— ס"ת).
דף כט, א. ביפה נוף: „אחרים מיסוד הרב הנ"ל הגו' [האר"י]. בז"ש: „פיוט

ולאויב לך כל יום תשימני: מה לך...

יום ליום תטמון חנם פח יקושים
עד אשר תוף פח מוקשך תלפדני: מה לך...

5 צר ואויב לי אתה מנעורי
תחרוק עלי שן ותשטמני: מה לך...

אוצר החכמה

חשקה נפשי לנטות אחריך
כי בצל ידך מצר תצנני: מה לך...
אוצר החכמה

קדמו ציני לבכות באשמורות
10 כי באף סכות ותךדפני: מה לך...

אם אדמה כי תהיה לי לצורה
כי ביום צרה אקרא ומצנני: מה לך...

צוף דבש אמרי נוצם חקך לי
הן בחכה עד דכא תמשכני: מה לך...

- נאה לומר בבוקר מהרב החסיד האלהי כמהור"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה".
1. ולאויב, ע"פ איוב יג, כד, והכוונה היא: בהתנגדותי אני הופך להיות אויב לך.
  3. יקושים, ז"ש: יקושים.
  4. פח מוקשך, ע"פ יהושע כג, יג, והשווה ישעיה יח, כב.
  5. לי אתה, בז"ש: אתה לי.
  6. תחרוק, ע"פ איכה ב, טז.
  7. חשקה, ישעיה לח, יז. חשקה, ס"ת: חשבה.
  8. כי בצל, ע"פ ישעיה מט, ב: חשבתי כי אתה תשמרני מצר.
  9. קדמו, ע"פ תהלים קיט, קמח. ס"ת: קדמוני.
  10. כי באף, ע"פ איכה ג, מג. ס"ת וליוורנו: בעב.
  11. אם, אפשר שצ"ל: גם.
  12. כי ביום צרה, ע"פ תהלים פח, ז.
  13. צוף דבש, ע"פ משלי טז, כד.
  14. בחכה... תמשכני, הלשון ע"פ איוב מ, כה. י"ג: הן בחכך עד דק תמיד תמשכני; בז"ש: הן בחכך (= בחכך) עד דק תמשכני.

חומל טוב צורי

חומל טוב צורי אל תסתר ממני / ובמצוק עזרתך אעאל: זה עוני!
מתי אלי לעם דל / תפדה ושמך יתגדל / וארנסה מיגוני, שמחני: מתי אלי...

יד צוררים פי גברה הלמוני / גם רב חרפתם שברה לבות המוני
ואשכחה קול נגינות, וקינות חלף רננות / הן שודדי הביאוני בכור עוני:
מתי אלי...

5 יושב שקקים זה, אל תרף ידיך / מהשמיד אויבים מורטי ידידיך
גולה בצר כלוא בבור עול מצנארו זה שבור / ממתקוממי פצני חלצני.
מתי אלי...

מארבע פנפות הארץ קבץ את פזורי / צמך ואל נזה הדס זה נזורי
סגן וגנן פליטי / וגאל שארית מיעוטי / זה אל מעוני שוכני שם תנחני:
מתי אלי...

חומל טוב צורי

התוכן: בקשה על ישראל הנתון בצרה ובצוקה והאויבים מחרפים ומגדפים אותו.
הסימן הוא: חיים.

אוצהשוה"פ סי' 90, "יפה נוף" דף קלט, ב.

חומל טוב, כינוי להקב"ה, והוא צירוף מחודש. אל תסתר, ע"פ תהלים פט, מז.
2. לעם דל, ע"פ שופטים ו, ו וירמיה לט, י. ושמך, ע"פ ש"ב ז, כו. וארוחה מיגוני,
אצא לרווחה מצרתי.

3. יד צוררים, ע"פ איכה א, טז. שברה לבות, ע"פ יחזקאל ו, ט.

4. בכור עוני, ישעיה מח, י.

5. אל תרף, יהושע י, ו. מורטי, המענים את ישראל.

6. בצר, היינו בצר לו. עול מצווארו, ע"פ בראשית כז, מ. חלצני, ע"פ תהלים
קמ, ב.

7. מארבע, ע"פ ישעיה יא, יב. נזה הדס, כינוי מחודש לבית הקדש. נזורי, קשה
לפרש. ושמא הכוונה כל אלה שהורחקו משם על ידי האויבים; והניקוד הוא
לשם החרוז.

8. שוכני, שוכן שמים. ושמא יש לגרוס: שכני, היינו משכני.

יום זה דר במרומים

אוצר החכמה

- יום זה דר במרומים / צור מבין כל נעלם
 שמתו לדין צמים / לפקוד כל מצללם
 אגא נכור לישראל ברית תמים / ושמע והקשב קולם
 העצת יאמרו כלם / זה היום הרב עולם.
 היום יצמיד במשפט כל יצורי עולם. 5
 צדקת איתן יום זה / ויחיד נצקד בשה
 תזכור לדל נבזה / אל רם ומתנשא
 על דל ורזה / הופע והנשא
 אל ישוב דך נכלם.
 היום יצמיד במשפט כל יצורי עולם. 10
 חמול בנים לב שופכים / המשללם לצפר
 בכסה היום ממליכים / בזכרונות ובשופר
 ברכות תשע עורכים / תקיעות בן על מספר
 ותיטב לך משור פר / תהלתם ומהללם.
 היום יצמיד במשפט כל יצורי עולם. 15

יום זה דר במרומים

התוכן: בקשה בהזכרת זכות אבות וקיום מצוות תקיעת שופר.
 הסימן הוא: יצחק.

- אוצהשוה"פ סי' 1718. „תפלת ישרים“, אשטרדם תקל"ט דף כו, א; זבחי שלמים,
 ירושלים תרמ"ג דף כט, ב; מחזור אהלי יעקב, ירושלים תרס"ח דף קטז.
 1. יום זה, היינו ראש השנה. מבין, ע"פ תהלים מד, כה.
 2. לפקוד, ע"פ ירמיה כא, יד.
 3. ברית תמים, ברית אברהם, ע"פ בראשית יז, א. הקשב, ע"פ תהלים ה, ג.
 4. היום הרב עולם, ע"פ ירמיה כ, יז ומשלי כט, ד. ועיקרו לשון הפיוט הידוע
 בסופי התקיעות.
 6. איתן, אברהם. ויחיד, יצחק.
 7. לדל נבזה, לישראל בגלותו. אל רם, ע"פ ישעיה נז, טו.
 8. על דל ורזה, שוב כינוי לישראל, וחסר בז"ש. הופע, ע"פ תהלים צד, ב.
 9. אל ישוב, תהלים עד, כא.
 11. לב שופכים, ע"פ תהלים סב, ט. המשלתם לעפר, ע"פ בראשית יג, טז.
 12. בכסה, ע"פ תהלים פא, ד. בז"ש: בכסא רום ממליכים. ממליכים וכו', היינו
 מלכויות, זכרונות ושופרות.
 13. ברכות תשע, בתפלת מוסף. תקיעות כ"ן, שבעים תקיעות כדיון.
 14. ותיטב, ע"פ תהלים סט, לב.

קול שופר בהשמיצי / יעלה במעונך
 בהביצי בקריצי / הטה נא אונך
 משפטי צור ישי / יצא מלפניך
 מלכי עיניך / אל נא תתצלם.
 היום יצמיד במשפט כל יצורי עולם: 20

חי יי וברוך צורי
 חי יי וברוך צורי / בי תתהלל נפשי
 כי יי יאיר גרי / בהלו גרו עלי ראשי.
 יי רוצי לא אחר / על מי מנוחות ינהלני
 נותן לחם לכל בשר / לחם חקי הטריפני.
 5 יהי רצון מלפניך / אתה אלהי קדושי
 מערוך לפני שלחנך / תדשן בשמן ראשי.
 מי יתן מנוחתי / לפני ארון השלום
 והיתה שלמה מטתי / החיים והשלום.

16. יעלה, קול השופר, במעונך, בשמים.

17. הטה, ע"פ מ"ב יט, טו.

18. משפטי, ע"פ תהלים יז, ב.

19. עיניך, ע"פ ויקרא ד, יג וישעיה א, טו.

חי יי וברוך צורי

התוכן: עניין חמש המצוות שאדם מישראל חייב להכין בערב שבת: גר, לחם משנה, שולחן ערוך, מיטה מוצעת וכוס יין לקידוש.
 הסימן הוא: חיים יצחק.

אוצהשוה"פ סי' 207. "תפלת ישרים", אמשטרדם תקל"ט דף נו, א; אוצר התפלות, ווילנא תרפ"ח דף שפב, א. ומירות של שבת, מהדורת ג' בן-מנחם, ירושלים תש"ט עמ' מט ועמ' קס—קסא.

1. חי, תהלים יח, מז ולד, ג.
2. כי, ע"פ תהלים יח, כט. בהלו, איוב כט, ג.
3. ה' רוצי, תהלים כג, א—ב.
4. נותן, תהלים קלו, כה. לחם, ע"פ משלי ל, ח.
5. יהי רצון, כלשון כל התפילות המתחילות ב"יהי רצון". והשווה תהלים יט, טו. אתה, ע"פ תהלים יב, יב.
6. תערוך, ע"פ תהלים כג, ה.
7. מי יתן, ע"פ ישעיה סו, א.
8. והיתה שלמה, ע"פ תורת כהנים בחקותי, ב, ח: "מלמד שמיטתו של יעקב אבינו היתה שלמה". והשווה גם שבת קיט, ב. החיים, מלאכי ב, ה.

ישלח מלאכו לפני / ללזיתי לזנה
 10 בכוס ישועות אשא פני / מנת כוסי רונה.
 צמאה נפשי אל יי / ימלא שבע אסמי
 אל ההרים אשא עיני / כהלל ולא כשמי.
 חדות ימים ושנות עולמים / עורה כבודי עורה
 ועל ראשי יהיו תמים / נר מצנה ואור תורה.
 15 קומה יי למנוחתי / אפה וארון צנף
 קח נא אל את ברכתי / ונתחזק מגן חזיף.

לסעודה ראשונה של שבת לנוקבא דועיר אנפין לעטרה בסוד מטה
 מוצע[ת] ושלחן ערוך ונר דלוק וקדוש על היין וטוב לאמרם קודם הקדוש:

אומר בשבחין / למיעל ביה פקחין
 בחקל תפוחין / דאינין קדישין.
 נזמן לה השתא / בפתורא חדתא
 ובמנרתא טבתא / דנהרא על רישין.
 5 ימינא ושמאלא / ובינייהו כלה
 בקשוטין אזלא / ומאנין ולבושין.
 יחבק לה בעלה / וביסודה דילה
 דעביד נייחא לה / יהא כתיש כתשין.
 צווחין אף עקתין / בטילין ושביתין
 10 ברם אנפין חדתין / ורוחין עם נפשין.
 תדו סגי ייתי / ועל חדא תרתי

9. ישלח, ע"פ בראשית כד, ז.
10. בכוס ישועות, ע"פ תהלים קטז, יב. כוסי, שם כג, ה.
11. צמאה נפשי, ע"פ תהלים מב, ג. ימלא, ע"פ משלי ג, י.
12. אל ההרים, ע"פ תהלים קכא, א ומדרשו. כהלל, במחלוקת בעניין זמן ברכת היין, ע"פ ברכות פ"ח מ"א: „בית שמאי אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין. ובית הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום“.
13. חדות ימים, מעין „חמדת ימים“, והכוונה לשבת. עורה, תהלים נז, ט.
14. ועל ראשי, ע"פ שמות כו, כד. נר, ע"פ משלי ו, כג.
15. קומה, ע"פ תהלים קלב, ח.
16. קח, ע"פ בראשית לג, יא. נ' בן-מנחם הביא בשם „מטה יהודה“ (קראקא תרנ"ה), „כי הוא גרס: „חוסין“ במקום „חזיך“, ע"פ הכתובים בתהלים לה, ב (החזק מגן) ושם יח, לא (מגן הוא לכל החוסים בו).

- נהורא לה ימטי / וברכאן דנפישין.
 קריבא שושבינן / עבדו תקונין
 לאפשא דינין / ונונין עם רחשין.
 15 למעבד נשמתין ורוחין חדתין
 בתרתי ותלתין / ובתלתא שבשין.
 ועטורין עלה / ומלכא דלעילה
 דיתעטר כלא / בקודש קדשין. [א"ת 07/09/2018]
 רשימין וסתימין / בגוה כל עלמין
 20 דבה עתיק יומין / הלא בטיש בטשין.
 יהא רעוה קמיה / דישרי על עמיה
 דיתענג לשמיה / במתיקין ודובשין.
 אסדר לדרומא / מנרתא דסתימא
 ובפתורא נהמא / בצפונא ארשין.
 25 בחמרא גו כסא / ומדאני אסא
 לארוס וארוסא / להתקפא חלשין.
 נעבד להו כתרין / במילין יקירין
 בשבעין עטורין / דעל גבי חמשין.
 שביתין ושביקין / מסאבין דרחיקין
 30 חבילין דמעיקין / וכל זיני חבשין¹.

ואלו (מ)דברים בסוד המוציא ומה טוב שיאמרם על לחם משנה קודם

שיברך:

- למבצע על רפתא / כזיתא וכביעתא
 תרין יודין נקטא / סתימין ופרישין
 משח זיתא דכיא / דטחנין ריחייא
 ונגדין נחלייא / בגוה בלחישין.
 35 הלא נימא רוין / ומילין דגניזין
 דליתהון מתחזין / טמירין וכבישין.
 אתעטרת כלה / ברוין דלעילא

1. בספרי הדפוס שלאחר „סדר תקוני שבת“, פראג תי"א נוספה מחרוזת זו:

שכינתא תתעטר / בשית נהמי לסתר
 בוין תתקטר / וזיני דכנישין.
 המחרוזת הזאת מיותרת לפי האקרוסטיכון.
 והשווה דברי נ' בן-מנחם ב„זמירות של שבת“ עמ' קיט.

בגו האי הלולא / דעירין קדישין².

ואלו בסעודת שחרית דעתיקא קדישא:

- אסדר סעודתא / בצפרא דשבתא
ואזמן בה השתא / עתיקא קדישא.
נהוריה ישרי בה / בקדושא רבא
ומחמרא טבא / דביה תחדי נפשא.
5 ישדר לן שופריה / ונחזי ביקריה
ויחזי לן סתריה / דמימר בלחישא.
יגלה לן טעמיה / דבתריסר גהמי
דאינין את בשמיה / כפילא וקלישא.
צורא דלעילא / דביה חיי כלא
10 דיתרבי חילא / ותיסק עד רישא.
חדו חצדי חקלא / בדבור ובקלא
ומלילו מלה / מתיקא כדובשא.
קדם רבון עלמין / במילין סתימין
תגלון פתגמין / ותימרון חדושא.
15 לעטר פתורא / ברזא יקירא
עמיקא וטמירא / ולאן מלתא אוושא.
ואילין מלייא / יהון לרקיעי^{אוצר החכמה}
חדתין ושמייא / בכך בההוא שמשא.
רבו יתיר יסגי / לעילא מן דרגיה
20 ויסב בת זוגיה / דהות פרישא.

וכשבא לטול ידיו אחר הסעודה יאמר:

ידי אסחא אנא / לגביה חד מאנא
לסטרא חורינא / דלית בה מששא
אזמן בתלתא / בכסא דברכתא
לעילת עילתא / עתיקא קדישא.

לזעיר אנפין בסעודה שלישית:

בני היכלא דכסיפ[י]ן / למחזי זיו / זעיר אנפין

2. בראש השירים הארמיים נאמר ב"יפה נוף": "שירים מעולים כספירים אשר שר
החכם החסיד האלהי מהר"י יצחק אשכנזי זצ"ל לכבוד השבת ושלוש סעודות שלו".

- יהון הכא / בהאי תכא / וביה מלכא / בגלופין
 צבי לחדא / בהאי ועדא / בגו עירין / וכל גדפין
 חדו השתא / בהאי שעתא / דבה רעוין / ולית זעפין
 5 קריבו לי / חזו חילי / דלית דינין / דתקיפין
 לבר נטלין / ולא עאלין / הני כלבין / דחציפין
 והא אומין / עתיק יומין / למצחיה עד / יהון חלפין
 רעו דיליה / דגלי ליה / לבטלה / לכל עלמין.
 ישווי לון / בנוקביהון / ויטמרון / בגו כיפין
 10 ארי השתא / במנחתא / בחדוותא / דזעיר אנפין.

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 116